

מכון להוראה 'בירורי חיים'

בראשות מורינו הגאון רבי חיים שלום הלוי סגל שליט"א

מח"ס 'לקט הלכות' (ד' חלקים) ושו"ת 'בירורי חיים' (י"ב חלקים)

הוראות למעשה לזאת חנוכה – ה'תשפ"ו

שיעור מיוחד למורי ההוראה, מאת מורינו הגאון רבי חיים שלום הלוי סגל שליט"א

(ז') הביאו 'בזאת חנוכה קראו לפניו כל המכתבים והאיוולים של ברכת השנים ששלחו אליו לראש השנה'.

י"ג מידות בליל חנוכה

הגר"מ גרוס שליט"א הורה לומר י"ג מידות בליל 'זאת חנוכה' קודם חצות הלילה, וכתב (אגרתא דחדושתא, מ"ג, אגרת תשל"ב אות י"א): 'זאת חנוכה הוי ב"י המשך הי"ג מידות מנוצר חסד ועד ונקה, להכי כיון דהוי יום השלמת י"ג מידות, הוי סיבה למימר גם קודם חצות. וכן עשה מעשה על ציונא קדישא דרשב"י זי"ע ועכ"ל'.

בית הוראה 'בירורי חיים'

תשית לראשו עטרת פז

ברכות מאליפות נשגר קמי מורינו ורבינו המאלפנו בינה ותורה, מנחיל ההלכה הצרופה כפי מסורת רבותינו בנעימות ומאור פנים, עמוד התפילה והיראה, מורינו הגאון הצדיק

רבי חיים שלום הלוי סגל שליט"א
לרגל עלותו לכהן פאר

דומ"ץ קהל עדת סאדיגורה יצ"ו

ובכן יהי רצון שיזכה עוד רבות שנים להמשיך בהפצת התורה וההלכה, עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו

בברכת התורה, רבני בית ההוראה

קבלת קהל על ידי מורינו הרב שליט"א

ברחוב הרב גוטמאכר 4 בני ברק, קומת קרקע
בימי שישי בין השעות 10:00 עד 11:00.

מקור השם 'זאת חנוכה'

בימים קדמוניים קראו ליום האחרון של חנוכה 'חנוכת המזבח', אך כבר התקבל בכלל ישראל לכנותו 'זאת חנוכה' על שם קריאת התורה ביום זה, העוסקת ב'זאת חנוכה המזבח'. באוצר כל מנהגי ישורון (עמ' 94) כתבו: 'וקורין יום אחרון של חנוכה 'זאת חנוכה', הטעם כי 'זאת חנוכה' היא העיקר של חנוכה, חכמה השמינית משבע חכמות שיש בעולם חכמת התורה'.

סעודה

יש נוהגים ביום זה להרבות קצת בסעודה ובשירות ותשבחות, וכפי שנאמר במדרש (שיר השירים פרק א' פסוק ט') 'שעושין סעודה לגמרה של תורה'. (עין רמ"א סי' תרס"ט ומשנה ברורה סק"ו שכתב שם 'והוא הדין לגמרה של מצוה').

ומנהג הרבה ממקהלות החסידים לערוך סעודה ביום זאת חנוכה, וכן מנהג הספרדים בעיר הקודש ירושלים (נטעי גבריאל פרק נ"ו הערה ד'). וראה בשיירי כנסת הגדולה (הגהות הטור סק"ח) שהעושה סעודה בכל יום של חנוכה הרי זה משובח.

סגולות היום

בבני יששכר (כסלו מאמר ב') כתב: 'בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים ועקרות כעין ראש השנה, הנה לדעתי עיקר העניין עיקר הסגולה ביום האחרון הנקרא בפי כל 'זאת חנוכה'. ובספר 'אמרי נועם' (דזיקוב, חנוכה ח"א) כתב: 'ידוע מה שהצדיקים אומרים אשר עת מוכשר להמשיך פרנסה טובה לישראל הוא 'זאת חנוכה', וכמו כן בשמיני עצרת שהוא שמיני של חג, מברכים הגשם הרומז על גשמיות ופרנסה, כי 'זאת חנוכה' (שהוא גם יום שמיני) הוא במלכות. וכן כתב בספר פלא יועץ (להג"ח מהארגאנטיפאל מח"ס חיבור לטהרה) שזאת חנוכה הוא סגולה לפרנסה.

גמר החיתום

מסורת בעם ישראל שיום זאת חנוכה הוא חיתום הדין של הימים הנוראים.

ובשער הכוונות להאריז"ל (דרוש חנוכה) הובא: 'ידכל יום מימי החנוכה הוא כנגד מידה אחת מ"ג מכליל דרחמים, ובזאת חנוכה שולט מ'נוצר' עד הסוף, דהחיתום ביום זה'.

וראה בספר בית עין (להרח"ק רבי אברהם דוב מאווריטש זצ"ל, פרשת וישב דרוש לחנוכה ד"ה ויהי כמשלש) שכתב: 'הנה איתא בכתבי האריז"ל שעיקר סוף גמר החתימה היא בחנוכה'. ובספר 'בית אהרן' (קרלין, חנוכה) כתב: 'נר השמיני של חנוכה היא אותה בחינה עצמה של שמיני עצרת, ולכן אומרים הצדיקים שבחנוכה היא גמר חתימה'. וכן כתב בספר זרע קודש (חנוכה, ליל ג' עמוד ל"א) והמליץ את הפסוק 'אסורו חג בעבותים' היינו קשרו החג בעבותים, [בעבותות ימי הסוכות – לאסור את חג הסוכות שלוקחים בו ענף עץ עבות], תקשרו הקדושה מהחג עד קרנות המזבח' היינו ימי חנוכה המזבח, דזה הוה בימי החנוכה. ועיין באלף המגן (סימן תקפ"א סק"א בהערה) שכתב, אמרו רז"ל על הפסוק (ושעיה מג, טז) הנותן בים דרך וגו', אלו ימים מאלול ועד חנוכה. ועיין בטור ברקת לרבי חיים כהן זצ"ל תלמיד רבי חיים ויטאל זיע"א (שם) מה שכתב על זה ע"כ.

ורבי דוד שפירא מדינוב העיד שאביו אמר בשם צדיקים שמראש חודש אלול עד חנוכה מאירה ברקיע כעין תבנית יד הפשוטה לקבל בעלי תשובה.

והגה"ק מרוזין זיע"א (הובא בספר אביר יעקב, יו"ל ע"י מכון שפתי צדיקים. אחרי הד"ת לחנוכה, ליקוטי דיבורים בשם צדיקים, זאת חנוכה תשי"ז) התבטא: 'מה שצדיקים יכולים לפעול מה' יתברך בראש השנה ויום הכיפורים, יכול כל יהודי לפעול בזאת חנוכה'.

ובלוח דבר בעיתו הביא שיש נוהגים לזמר ביום זה מניגוני הימים הנוראים.

אולם כבר העיר בספר שער יששכר (ימי אורה אות ל"ו): 'בגמרא ובמדרשים וזוהר הקדוש וכתבי האריז"ל לא מצינו זה בשום מקום, ודבר זה נמסר מסוד ה' ליראיו המקובל איש מפי איש, ונראה רמז בספרי וברש"י (פרשת כי תבא) שאין מביאין ביכורים אלא מעצרת ועד חג הסוכות, ומסוכות ועד חנוכה מביא ואינו קורא, הרי שחנוכה שייך עוד לחג הסוכות, אלא שאינו בקריאה ובפרהסיא רק מקובל בסוד'.

בספר מנהגים והליכות של מרן בעל התעוררות תשובה ז"ל (פרק שביעי אות

שיירי השמן

במדרש תנחומא (נשא פרשה כ"ט)
אמרו: 'נר חנוכה שהותיר בה שמן ביום ראשון
מוסיף עליו כל שהוא ומדליקו ביום שני, וכן
בשאר הימים, אבל הותיר ביום שמיני עושה לו
מדורה בפני עצמו. למה, כיון שהוקצה למצוה
אסור להשתמש ממנו.'

ונפסק בשולחן ערוך (סימן תרע"ז סעיף ד'): 'הנותר ביום
השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה
ושורפו בפני עצמו, שהרי הוקצה למצוה.'

בהגהות התעוררות תשובה (סימן תרע"ז) כתב להקפיד בלילות
הראשונים של חנוכה להשתמש בשמן שנותר מלילות קודמים,
כיון שאי אפשר להשתמש בו לדבר אחר, והרי זה 'בל תשחית'
לאבדו.

אם הניח שמן יותר מהכמות הנדרשת למצוה, דעת הב"ח (סוף
הסימן) פרי חדש (שם אות ד') ד"ה ולענין הלכה, שו"ת שאילת יעבי"ץ
(ח"א סימן ד') שמתמא הקצה את כל השמן. אמנם מלשון השו"ע
שמעם השמן שמעבר לכמות הנדרשת, לא הוקדש. ועיין במשני"ב
סימן תרע"ב סק"ז. ועל כן ראוי להתנות שאינו מקצה את כל השמן
למצוה (אלא רק את השיעור הנדרש למצוה). וכפי שכתב במשנה
ברורה (שם): 'הסכימו כמה אחרונים דלכתחילה טוב להתנות
שאינו מקצה השמן אלא לשיעור הדלקה, משום דיש מן הפוסקים
שסוברים דאם נתן בסתם הקצה למצוה הכל'.

שימש במותר השמן

בשו"ת שאילת יעבי"ץ (שם) העיר מדוע לשרוף מותר השמן, הלא
בשעת מצות הותר בשריפה כשטל ברוב שרי לאתהוניי מיניה, כל
שכן לאחר מצותו, ואיך יהיה הנשאר שלא בזמן המצוה חמור מגופו
דבשעת מצותו, וכתב דלדעתו עדיף היה ליקחו לצורך מצוה
להתפלל בו או לצורך שאר מצוה שזו תקנתו כיון דאיתעביד ביה
מצוה חזא, יעביד בו זימנא אחריתי, וסיים: ולא ידעתי למה
החליטו הפוסקים לגמור דינו לשריפה מאכולת אש משוללת הנאה
כלל וכלל.

בפרי מגדים (משבצות זהב סימן תרע"ז סק"ד) כתב שניתן להשתמש
במותר השמן להדלקת נר לכבוד בית הכנסת, אף בלי ביטול
בשישים. ואם מבטל בשישים, יוכל אף להדליקו בבית הכנסת
ולהנות משמן זה. וכן כתב בפרי חדש (סוף סימן תרע"ז).

ועיין במשנה ברורה (סק"ק) שכתב שבאיסור דרבנן יש מתירים
להוסיף ולבטל אותו בשישים, ולכן כתב כאן השולחן ערוך 'יש מי
שאוסר'.

ובחכמת שלמה (הגהות לשו"ע סימן תרע"ז) כתב שמותר להשתמש
מהנותר מנר חנוכה לנר בית הכנסת (אף שמשמש לאורו, ללא
ביטול בשישים), כיון שמצוות לאו ליהנות ניתנו, ועדיף לעשות בו
מצוה קלה מאשר שישרפנו, שאם ישרפנו הרי זה ביזוי יותר, כיון
ששורפו רק בגלל שאסור בהנאה. וכ"ה בפרי חדש (סו"ס תרע"ז).

ולהדליק במותר נרות שבת, בזמנינו שיש אור החשמל, ועיין בשו"ת
משנת יוסף (ח"ה סו"ס ק"י) שהסיק שאף בזמנינו שעיקר התאורה
היא מהחשמל ולא מנרות שבת, אין להתיר להדליק נרות שבת
משיירי נר חנוכה, 'דאם לא כן לא היה יכול לברך על נר שבת'.

וכן כתב לאסור בשו"ת מאור החיים (לגאב"ד לאקנבאד זצ"ל, ח"א
סימן כ"ו-כ"ח) מטעם דאין עושין מצוות חבילות חבילות. (וראה
בספר חזון עובדיה (חנוכה עמ' סק"ז) שהעיר עליו שהרי במקום
שעושה את שתי הפעולות יחד בעשייה אחת לא נאמר 'חבילות
חבילות', וכבר הורחב בזה בספר בירורי חיים (למורינו הרב שליט"א,
ח"ב עמ' ר"פ ואילך).

וראה בבאור הלכה (ריש סימן רס"ג ד"ה שתי פתילות) 'ידלכל מה
דמתוסף אור יש בו יותר שלום בית ושמחה יתירה, הכל הוא בכלל
עונג שבת ומקרי נר של מצוה, על כן, מאחר שעיקר דין נר שבת ניתן
לקיים בנר בודד (כמבואר בשו"ע שם), הרי שאפשר שתברך ותדליק
נר אחד משמן שאינו קדוש, ואת שאר הנרות ניתן
להדליק ממותר הנרות, ויחשבו לכבוד שבת, כיון שהודלקו לעונג
שבת ולא למאור. וובשו"ת שרגא המאיר (ח"ה סימן ק"יח) כתב
דמבדרי הערוך השלחן (סימן תרע"ז ס"ו) שכתב 'כל שאינו מוטל
בבזיון שרי, יש לדייק דנר שבת ודאי לא הוי בזיון'.

ובשו"ת בית יהודה (לרבי יהודה עייאש זצ"ל, או"ח סימן כ"א) כתב
על השאלה האם מי שנוהג להדליק בכל ליל שבת שבע נרות
על דרך הקבלה (שבע הנערות הראויות לתת לה מבית
המלך) אם ניתן להדליקם ממותר החנוכה, או שאפשר לכל
הפחות להדליק שני נרות משמן רגיל, ועוד חמישה
ממותר החנוכה. וכתב שנראה דבר פשוט שכל נר
שמדליקין לכבוד שבת, נחשב נר מצוה. ולא רק
אם מדליק שבע נרות לכוונת סודס, אלא אפילו
מרבח נרות לכבוד שיתמלא הבית כולו
אורה בכלל נר שבת הוא, דלא נתנו
דבריהם לשיעורין. וכן כתב בברכי

יוסף (סימן תרע"ד סק"ה) בשם
הבית יהודה, ועיין בערך השלחן –
הספרדי (שם סק"ד).

וביותר יש לומר, שאם דולק נר אחד של
חולין, ודאי מותר להשתמש לאור הנרות, וכפי
שנוהגים בהעמדת השמש בימי החנוכה. וכמו
שכתב הפרי חדש (הובא בשער הציון סי' תרע"ג סק"א,
מהשערי תשובה סק"ג בשם מהריק"ש) שמותר ללכת
לאור נרות חנוכה, לראות שלא ייכשל מכיון דהסרת
העלטה לא ייקרא שימוש. וכן כתב בפני אריה (סימן
מ"ז, הובא בשערי תשובה שם) שאם אינו משתמש כלום,
רשאי לשבת בביתו בשעה שהנרות דולקים.

ועל פי זה נפסק להלכה בספר בירורי חיים (למורינו הרב
שליט"א (ח"ד עמ' רצ-רצח) דלא חשיב הישן בבית יחידי עם נר
חנוכה, כמשתמש לאורה.

וראה במחצית השקל (סימן תרע"ג סק"א) שכתב על דברי המגן
אברהם (שם סק"א) 'כן משמע בסימן רע"ז סעיף ד', שכוונתו
להלכה שנאמרה שם שאם גוי שהדליק נר בשביל ישראל בשבת,
אסור ליהנות ממנו. אבל אם יש נר בבית הישראל, ובא הגוי
והדליק עוד נר אחר מותר להשתמש לאור הנר שהדליק הגוי, כל
זמן שהראשון דולק, וכפי דברינו, שאף שיש תוספת אורה על ידי
הנר הנוסף, אם יש נר היתר נגדו, מותר.

שריפת הפתילות

בבית הבחירה למאירי (שבת דף כ"א. ד"ה זה) כתב: 'אם נשאר שם
שמן בראשונה, יוסיף עליו בשניה וידליק, וכן בכל הלילות, ואם
נשאר שם כלום באחרונה, עושה לו מדורה ושורפו במקומו. וכן
מנהיגים לכנס כל הפתילות ובלילה אחרונה שורף את כולן'.

ובכלבו (סימן מ"ד) כתב: 'ושיירי הפתילות של כל הלילות נהגו
להבעירן שלא לשום צורך, ואף על פי שמותר לפי מה שכתב הר"ף
והרמב"ם ז"ל שאמרו שמשיעבור זמנה מותר לכבותה או
להשתמש לאורה. ומיהו הגאון רב אחא ז"ל כתב שאין לעשות
בהן שום דבר, אבל צריך להניחן עד לילה אחרונה ולעשות מהן
מדורה בפני עצמה. ואף על פי שאמרו חכמינו ז"ל תשמישי מצוה
נורקין, ואילו ודאי תשמישי מצוה הן, מכל מקום לא דמו לעצי
סוכה ולולב שלא הוקצו שיהיו כלין לאותה מצוה, אבל אותן
הפתילות והשמן הוקצו על דעת שיהיו כלין. ולפיכך אנו מברכין
בכל לילה ולילה עושה נסים לפי שכל לילה היה נס ספוק השמן'.
ואף הטור (סימן תרע"ז) השווה דין הפתילות לשמן, וכתב: הנותר
מן השמן והפתילות עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו'.

וכן כתבו החיי אדם (כלל קנ"ד סעיף ל"א) והקיצור שו"ע
(סימן קל"ט סעיף כ'). (אמנם השו"ע והמשנ"ב השמיטו את שריפת
הפתילות).

ובסידור האריז"ל מובא שבעת שריפת השמן הנותר אומרים פרק
ס"ז בתהילים 'למנצח בנגינות'.

מכון להוראה 'בירורי חיים'

שימוש חכמים

בהלכות טהרה הלכה למעשה

על ידי מורינו הרב

רבי חיים שלום הלוי סגל שליט"א

בהירות מופלאה ובהבנה עמוקה,

במתינות וביסודיות, עד להצלחה בס"ד

יחודי! אפשרות ללימוד פרטני!

פרטים נוספים אצל הרב ישראל רוזנטל שליט"א

052-7156633

בין השעות 08:30 - 9:00 בבוקר

שריפה ברוב עם

יש שנהגו לשרוף הפתילות ברוב עם, (מנהגי פרנקפורט חודש כסליו אות ו'). ויש הנוהגים לשרוף 'ביום' זכר לשריפת הקדשים שאינה אלא ביום, וכן מנהג קארלין (משנ"ב בהוצאת 'דרשו' שם).

אינו יכול לשרוף

דעת הגר"י אלשיך זצ"ל (פניני חנוכה עמ' קמ"ט, הובא בביאורי 'דרשו' למשנ"ב סימן תרע"ז הערה 28, וכן הובא משמו בספר גני הקודש (פרק י"ט סעיף י"א), שלכתחילה עדיף לשרוף את השמן והפתילות, ועדיף הדבר מאשר לקברם, כשם שבנרות של בית המקדש שרפו את הנותר מהנרות. ואמנם אם אינו יכול לשרוף, אפשר לשפוך אותו במקום שבני אדם לא ידרכו עליו, כגון בכיור.

כמו כן מותר להניח בתוך שקית באופן מכובד ולזרוק לפח, כיון שאין בהם קדושה, רק חשש תקלה שמא יבוא להשתמש בהם. אך אין לשופכם בבית הכיסא משום בזיון.

זמן השריפה

ועדיף לשרוף את השמן והפתילות מיד, וכלשון השו"ע (סימן תרע"ז ס"ד, לגבי שמן). ובמגן אברהם (שם סק"א) הביא מדברי הטור שאפילו להניחו בכלי מאוס להשהותו לשנה הבאה אסור, דחיישין לתקלה, ועיין ביו"ד סימן נ"ז. ובלבושי שרד (או"ח שם) כתב שאף שמותר להשהות תרומה טמאה בכלי מאוס כיון שאין חשש שיאכל ממנה, שמן חנוכה אסור להשהות אף בכלי מאוס, היות והוא אסור גם בהנאה ויש חשש שמא ידליק ויהנה ממנו. וכן כתב המשנ"ב (סימן תרע"ז סק"ט).

ובביאורי 'דרשו' למשנ"ב (סימן תרע"ז הערה 28) כתבו יש נוהגים להמתין בשריפתן עד ערב פסח, שאז שורפים אותן ביחד עם החמץ. וכן הביא מנהג זה בלוח דבר יום ביומו, וככל הנראה הטעם הוא 'כיון שנעשתה בהם מצוה אחת, תיעשה בהם מצוה נוספת'. ויש לעיין במנהג זה, שהרי הרמ"א (יו"ד סימן נ"ז ס"ח), שצוין במג"א הנ"ל כתב לענין טרפות, שאם משהים אותן י"ב חודש חיישין לתקלה.

ועין בפתחי תשובה (שם סק"ב) שהביא משו"ת חתם סופר (יו"ד סימן נ"ז) דודאי מה שכתב הרמ"א תקלה י"ב חודש' לאו דוקא, שהרי מצאנו בגמרא (ביצה דף יח.) לגבי טבילת כלים שחוששים לתקלה גם בחצי שנה, ולכן ניתן להקל בשיהוי עיבור והולדה בעופות כיון שזה רק כ"א יום, אבל בעיבור של בהמה דקה המתארך חמישה חודשים, אין להקל. ומוכח מדבריו שאפשר להתיר רק לשלושה שבועות.

ובדרכי תשובה (סימן נ"ז ס"ק קצ"א) הביא מספר ערוגות הבושם (אות י"א) שניתן להתיר 'זמן מועט לערך שנים או שלושה חדשים ולא יותר'. והנה, ממוצאי חנוכה ועד שריפת חמץ יש כמעט שלושה וחצי חודשים, ועל כן צריך עיון מה שכתב בפסקי תשובות (סי' תרע"ח הערה נט) 'אפשר דעד ערב פסח לא חיישי לכך [לתקלה]'. אמנם הביא שם טעמים אחרים ביישוב המנהג, ועיין בשו"ת בירורי חיים למורינו הרב שליט"א (ח"ד עמ' רצט-שג).

על הניסים' במוצאי חנוכה

מי שהחל בסעודה ב'זאת חנוכה' אחרי צאת הכוכבים, לא יאמר בברכת המזון 'על הניסים' אף שעדיין לא התפלל ערבית. ואין לדמות זה לדברי הגר"א (ביאורי הגר"א סימן תרצ"ה סק"י וסק"ב) לענין סעודת פורים שיש לומר 'על הניסים' [אף שהתפלל ערבית (שו"ת הר הכרמל)], כיון שיש לחלק בין פורים שיש חיוב סעודה, לבין ימי החנוכה. וכבר האריך בזה מורינו הרב שליט"א הרבה בספרו 'בירורי חיים' ח"ד עמ' ד"ש.

תשעה ימים לחנוכה

האבודרהם (סדר הדלקת נר חנוכה) הביא: 'וכתב בעל העתים למה אין עושים תשעה ימי חנוכה מספק, כמו שאנו עושים בחג הסוכות תשעה ימים, תשיעי ספק שמיני. ותיירץ מפני שחג הסוכות מן התורה, והחמירו רז"ל על ספקו, לפי שאין אנו קובעין עתה על פי הראיה, אבל חנוכה שהיא מדבריהם הם אמרו לעשות שמונה ימי חנוכה והם אמרו חשבון המולדות'. וכן הובא בכל בו (סימן מ"ד).

והנה מצינו במרדכי (מגילה רמז תשעה) שכתב להקשות גם בקריאת המגילה למה לא נהגו לקרות יום י"ד ו-טו מספק, כמו ביום טוב. ותיירץ שבמגילה נאמר 'ולא יעבור', ומשמע שאילולי הפסוק היו עושים ספיקא דיומא גם בפורים שהוא מדרבנן. וכן העיר בזה הרא"מ בתוספותיו על הסמ"ג (ד"ה שמונה עשר ימים). וראה בעטרת זקנים (סימן תר"ע) שכתב שלכן האריך השולחן ערוך (סימן תרע"א סעיף ב') לכתוב 'מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה עד שבלייל האחרון יהיו שמונה'. ואף שהיה יכול לקצר ולכתוב שבכל לילה מוסיף אחד, האריך בזה כדי לומר שאף בזמן הזה אין להדליק יותר משמונה לילות. וראה בספר מור וקציעה (ריש סימן תר"ע) שכתב ליישב קושיא זו עם קושיית הבית יוסף המפורסמת 'מדוע מדליקים בלילה הראשון הרי לא היה בו נס, שהרי היה שמן מספיק להדליק יום אחד'. וכתב לתרץ את שתי הקושיות יחד, שבאמת תיקנו שבעה ימים לנס פך השמן, ועוד לילה שמיני לספיקא דיומא.

השיעור נערך על ידי הרב ישראל רוזנטל

בית ההוראה 'בירורי חיים' שהוקם במכירת 'ועד הרבנים'

במענה למאות שואלים בענייני ארבעת המינים מעשי"ת עד ערב סוכות

מכתבים ואגרות

מאת מורינו הרב שליט"א

הדלקת נ"ח בזמנה, או שיעור קבוע

כבוד יקירי ומכובדי הרה"ג רבי ישראל רוזנטל שליט"א רב בית הכנסת הגדול גבעתיים, ומו"ץ בבית ההוראה בירורי חיים ע"ד שאלתו בדבית מדרשו בגבעתיים יש כל יום שיעור קבוע בהלכה בין מנחה למערב, ובנוסף לזה יש עוד שיעור בימי חמישי אחר תפילת ערבית בעניני הפרשה, ועתה (בשנת תשפ"ד) דחל יומא קמא דחנוכה ביום חמישי [ליל שישי], א"כ המדובר על פעמיים שיעור בימי חמישי, האם לבטלו [את השיעור השני] בכדי לילך לקיים מצוה הדלקת נר חנוכה החביבה (כלשון הרמב"ם (חנוכה פ"ד ה"ב) מצות נר חנוכה, מצוה חביבה היא עד מאוד עכ"ל), בזמנה.

תשובה: א) במג"א (סי' תרע"ב סק"ה) הביא משו"ת מהרש"ל (סי' פ"ה) דאפילו ללמוד אסור משהגיע זמנה, ואפילו התחיל פוסק כמ"ש לענין בדיקת חמץ (סימן תל"א ס"ב), וכן פסק הב"ח (שם ד"ה פסק). (ובשו"ת בירורי חיים ח"ח עמ' צז ואילך הרחבנו בכל זה, והבאנו דבמחצית השקל (סי' תרע"ב סק"ה) כתב 'לא ידעתי למה לא ייאסר אף חצי שעה קודם זמנה'). וראיתי בספר נוהג כצאן יוסף להגאון רבי יוסף יוזפא סג"ל צ"ל (עמ' קפ"ה בנדמ"ח) שכתב, אפילו יש לו שיעור קבוע לאותו זמן, דאין אין התורה אומנותינו ואנו מבטלים כמה פעמים תלמוד תורה ללא צורך, לפיכך לא יעבור זמן הדלקה כי חביבה מצוה בשעתה, ובפרט מצוה שאינה באה כי אם פעם אחת בשנה, והוזהרנו מלעבור עליה מלא דלא תסור. עכ"ל.

ב) והגם דמצינו לענין בדיקת חמץ דכתב המשנה ברורה (סימן תל"א סק"ז) ואף להאוסרין ללמוד תורה קודם המצוה אינו אסור אלא בלומד בביתו, אבל הלומד שיעור הלכה בביהמ"ד אחר התפלה מותר, דהלא יהא מוכרח בודאי לבא לביתו. ומ"מ אף זה אינו מותר אלא הלומד בלא פלפול אבל בפלפול חיישין בכל גווני דלמא אתי לאמשוכי ע"כ.

ומ"מ נראה דהכא גרע, דהנה הכריע המשנה ברורה (סימן תרע"ב סק"ז) דאם התחיל ללמוד [עם עצמו] פוסק בשביל הדלקת נר חנוכה. ועיין בשע"צ (שם סקט"ו) דהביא מדברי הב"ח (עמ' תרכ"ב בנדמ"ח ד"ה וזה), דחיישין לתירוצא [דגמ' (שבת כא, ב)] דאין שהות אלא חצי שעה להדליק. ובדליכא שהות והוא מידי דרבנן ג"כ צריך להפסיק. ומכ"ש הכא דאיכא פרסומי ניסא ע"כ. ולשיטת הרמב"ם (חנוכה פ"ד ה"ד – הנ"ל) המדליק אחר חצי שעה מתחילת זמנה שוב אינו מדליק, עיי"ש, וכיון שכן נראה דהדלקת נר חנוכה חמיר.

ג) ולא אכחד דהלום ראיתי בספר מקור חיים לבעל החות יאיר (סימן תרע"ב ס"ב ד"ה כתב) שכתב בזה"ל, ...דאסור ללמוד עד שידליק, ואפילו התחיל פוסק, ונראה לי דכל שכן לסעוד [דאסור], ומיירי הכל בהגיע זמן הדלקה וכו'. והוסיף בזה"ל – מגיד שיעור לחבורה, או בני חבורה שלומדין יחד מתחילין ע"כ, הרי לן דס"ל להתיר להתחיל ללמוד בחבורה.

ומ"מ לענ"ד נראה כהכרעת הנוהג כצאן יוסף הנ"ל שכתב ואנו מבטלים כמה פעמים תלמוד תורה ללא צורך, לפיכך לא יעבור זמן הדלקה כי חביבה מצוה בשעתה ע"כ, וכבר אמרתי למע"כ דהנחת תורה ומצוותיה לבעלי תשובה ואנשים מתחילים – כבאי בית מדרשו, צריך להיות באופן דלכתחילה, ולכן יראו לדייק בזמן התחלת תפילת מנחה, ואף להקדים זמנה במקצת באם שייך, ואז ירווח קצת הזמן לומר הילכתא גבירתא בענינא דיומא בין תפילת מנחה לת ילת מעריב. ובלבד שידליקו בזמנה.

והלום ראיתי שכן היה מורה ובא הגרש"ז אויערבאך צ"ל, דהנה בספר שלמי מועד (עמ' רמ"א) כתב: 'שנים כאלו הרוצים להתחסד שלא לבטל מלימודם בשעה שמדליקין נרות חנוכה, ועושים את הנשים כשליח לדבר מצוה, שידליקו בשבילם, ועל כגון דא אמרו חז"ל (יומא כב): 'אל תהי צדיק הרה', שמצוה חשובה הבאה בזמן אחד בשנה ידליק בעצמו, וזה תכלית הלימוד לשמור ולעשות ולקיים המצות בעצמו. ואמר 'שאותם הנוהגים כרשב"י, שאינם מפסיקים מלימוד תורתם לשום ענין [עיין גמ' שבת יא.], הם רשאים למנות את נשותיהם כשליחות להדליק נר חנוכה. אבל אותם שלפעמים מבטלים מלימודם לשאר ענייני חולין, יש להם להדליק נ"ח בעצמם, ולא ע"י שליח [שלא תהא כהנת כפונדקית (יבמות קכב, א)]. וגם כשנשאל אודות שיעור קבוע כל יום מיד לאחר תפילת מעריב, פסק שעדיף לבטל הלימוד הקבוע ולהדליק נ"ח מיד לאחר תפילת ערבית.

העולה מן הדברים: יש להעדיף להדליק נר חנוכה בזמנה ולעשות המצוה כצורתה, אף שע"ז יצטרכו לבטל שיעור קבוע [את השיעור השני], דהנחת תורה ומצוותיה לבעלי תשובה ואנשים מתחילים – כבאי בית מדרשו, צריך להיות באופן דלכתחילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מו"צ בבית ההוראה 'בירורי חיים'
מח"ס 'גם אני אודך',

הלכות מוקצה השכיחות בשבת חנוכה

א) כוסיות מנר חנוכה שנשברו במקום ששכיחי רבים, או תינוקות, מותר לפנות השברים שלא זיקו, ואפילו בידים מותר לפנות. (שו"ע או"ח סימן ש"ח סעיף ו').

ב) שמן למאור, שראוי רק להדלקה, ולא לאכילה, דינו מוקצה מחמת גופו, ואסור לטלטלו לצורך גופו או מקומו. (משנת אהרן סימן ל').

ג) פתילה שלא דלק בערב שבת בין השמשות, וראוי עדיין לשימוש, מותר לטלטלו לצורך גופו, כגון להניח לתוך האוון, וכדומה, או לצורך מקומו. (משנה ברורה סימן ש"ח ס"ק ל"ד).

ד) פתילה שדלק בערב שבת בין השמשות, אע"פ שנכבה כבר, אסור לטלטלו כלל בשבת זו. (שם)

ה) נר של שעה, אפילו נדלקה כבר בחול, או בשבת שעברה, כל שהוא עדיין ראוי להדלקה, מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו. (שם)

ו) סביבון רגיל אינו מוקצה, אע"פ שאסור לשחק בזה באופן שעל ידי שיפול הסביבון בצד מסוים, יזכו המשחקים בחפץ כלשהו. (גליון הלכות מים חיים עמוד 36)

ז) סביבון שנדלק בתוכו אור, יש להחמיר שלא לטלטלו כלל, ובשעת הדחק מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו. (משנת אהרן סימן י"ט).

ח) סביבון שמנגן אסור לטלטלו. (ספר לוח המוקצה עמוד רל"ח).

ט) אין לטלטל עלוני הצדקה ממגביות חנוכה, המתארים מצוקות המשפחות וכו'. (קובץ אור עמרם עמוד ל"ד, ומשנת אהרן סימן כ"ב).

י) סופגניה המונחת בפריזער [מקפיא] אינה מוקצה. (שו"ת שרגא המאיר ח"ג סימן ק').

יא) משחקי פאזל, שמחברים הרבה חלקים אחד לשני עד שנעשה ציור של מנורה, יש להחמיר שלא לטלטלם כי אם לצורך גופו או מקומו. (שו"ת שבת הלוי ח"ט סימן ע"ח).

יב) קטן שמחזיק בידו נרות חנוכה, יש להחמיר שלא לאחוז בידו. (משנת אהרן סימן כ"ז).

יג) מותר לטלטל תמונות של הדלקת נרות חנוכה בחצרות אדמו"רים ורבנים. (שלמי יהודה פ"ג סעיף י"ד).

יד) דף עם ברכת נר חנוכה, אינו מוקצה, דאפשר ללמוד בזה. (קצות השבת עמוד ס"ד).

טו) חתן שקיבל מנורה לחנוכה, ואינו מדליק בו עד אחרי החתונה, לא יטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו. (נטעי גבריאל חנוכה, פרק כ"א סעיף י"ד).

טז) קיבל מטבע מאדמו"ר לשמירה, וכדומה, מותר לטלטלו לצורך שמירה. (שו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן רל"ו).

יז) כוסיות מזכוכית מנרות חנוכה, שעומד ליפול, מותר לו לתפסן בידו, ולמנוע משבירתם, [גם אם דלק בערב שבת] כדי שלא יזוקו בהן התינוקות שבבית. (תורת המוקצה פ"ה עמוד קמ"ד, ושו"ת בצל החכמה ח"ה סימן י"ז).

יח) כוסיות שמן מוכנות, שצריכים לשבור את הפקק לפני ההשתמשות. אסור לטלטלם. (משנת אהרן סימן ח').

יט) גפרורים אסור לטלטלם, אפילו לצורך גופו, או מקומם. (חוט השני הלכות שבת ח"ג עמוד פ"ב).

כ) כשמדליקין המנורה על כיסא, וכדומה, ומפחד שילדים יפילו המנורה, אסור בשבת לטלטל הכיסא עם המנורה, ולכן יניח בערב שבת על הכיסא דבר היתר חשוב, כגון ספר שצריך לכבוד שבת, ואז נעשה הכיסא בסיס לאיסור ולהיתר, וההיתר חשוב לו עכשיו יותר מהאיסור, ומותר לטלטל הכיסא. (שו"ת מקדש ישראל, על חנוכה, סי' רס"ה).

בית הוראה 'בירורי חיים'

בראשות מורינו הגאון רבי חיים שלום הלוי סגל שליט"א

מענה הלכתי טלפוני על ידי מורינו הרב שליט"א:

054-8415304

ניתן להפנות שאלות בהלכה
לבית ההוראה גם בדואר אלקטרוני:
b0548415304@gmail.com

העלון
הודפס
בסיוע:

